

ΊΜΒΡΟΣ και ΤΕΝΕΔΟΣ

Οι Παραβιάσεις της Συνθήκης της Λωζάννης από την Τουρκία

Η Ίμβρος και η Τένεδος είναι δύο μικρά νησιά στο βόρειο Αιγαίο, μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας· η στρατηγικής σημασίας θέση τους εντοπίζεται έξω από τα στενά των Δαρδανελίων, που αποτελούν τη μοναδική θαλάσσια δίοδο επικοινωνίας μεταξύ Μαύρης Θάλασσας και Μεσογείου.

Το 1923, μετά το τέλος του πολέμου που είχε ξεσπάσει μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, οι δύο χώρες υπέγραψαν τη Συνθήκη της Λωζάννης, η οποία, μεταξύ άλλων, προέβλεπε και την παράδοση των δύο αυτών νησιών στην Τουρκία, παρά το γεγονός ότι τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο τα νησιά αυτά βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της Ελλάδας και ο πληθυσμός τους αποτελούνταν ανέκαθεν και αποκλειστικά από Έλληνες. Ο λόγος της διάταξης αυτής ήταν αμιγώς γεωπολιτικού χαρακτήρα, καθώς είχε ως στόχο την εξασφάλιση του ελέγχου των Στενών από την πλευρά της Τουρκίας.

Ως αντάλλαγμα, η Συνθήκη προέβλεπε την εφαρμογή ειδικού διοικητικού καθεστώτος για τα νησιά (άρθρο 14 και άρθρα 37-44 του 3ου τμήματος), παρέχοντας εγγυήσεις για την προστασία της ζωής και των ιδιοκτησιών, την ελεύθερη χρήση της μητρικής γλώσσας (ελληνική), τη θρησκευτική ελευθερία και γενικά για το σύνολο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα εν λόγω άρθρα της Συνθήκης χαρακτηρίστηκαν ως «βασικοί νόμοι» τους οποίους, όπως συμφωνήθηκε, η Τουρκία δεν θα είχε κανένα δικαίωμα να καταργήσει μέσω άλλου νόμου, κανονισμού ή διοικητικής πράξης.

Πάνω από ογδόντα χρόνια έχουν περάσει από την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης. Επομένως, είναι καιρός να δούμε πώς η Τουρκία «τίμησε» την υπογραφή της όσον αφορά τα δύο αυτά νησιά. Σε κάθε περίπτωση, πιστεύουμε ότι τα ακόλουθα θα πρέπει να γίνουν γνωστά σε όλους όσοι σχετίζονται με τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, ως προς την κατάσταση του αυτόχθονος πληθυσμού των δύο αυτών νησιών:

- Τον Σεπτέμβριο του 1923, αμέσως μετά την παράδοση των νησιών στην Τουρκία, το άρθρο 14 παραβιάστηκε με τον διορισμό Τούρκου διοικητή αντί κάποιου που θα προερχόταν από τον τοπικό ελληνικό πληθυσμό, όπως προβλεπόταν σαφώς στη Συνθήκη. Παραβιάζοντας το ίδιο αυτό άρθρο, ο έλεγχος της αστυνομίας, των δικαστηρίων, των τελωνείων και των λιμενικών αρχών περιήλθε στους Τούρκους. Εξήντα τέσσερις δικηγόροι, γιατροί, δάσκαλοι και έμποροι χαρακτηρίστηκαν ως «συνεργάτες του (προηγούμενου) ελληνικού καθεστώτος» και κηρύχτηκαν «ανεπιθύμητοι». Επιπροσθέτως, σε 1500 άτομα ακόμα απαγορεύτηκε η επιστροφή στις κατοικίες τους, διότι είχαν εγκαταλείψει τα νησιά πριν από τον Σεπτέμβριο του 1923 (παραβίαση του 15^{ου} πρωτοκόλλου περί αμνηστίας, προσαρτημένου στη Συνθήκη).
- Το 1927 ψηφίστηκε νέος νόμος από το τουρκικό κοινοβούλιο (Νόμος 1151), επικυρώνοντας και επισήμως τα παραπάνω διοικητικά μέτρα, παρά τις αναφορές στη Συνθήκη που προέβλεπαν ότι κανένας νόμος δεν θα μπορούσε να υπερισχύσει έναντι των διατάξεων αυτών.

- Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου επιβλήθηκε φόρος ιδιοκτησίας (ο περίφημος βαρλίκ), σύμφωνα με τον οποίο το ύψος των φόρων καθοριζόταν με τρόπο αυθαίρετο και πολλαπλάσιο της συνολικής αξίας της ιδιοκτησίας των νησιωτών, σε μια καταφανή προσπάθεια οικονομικής εξόντωσης του πληθυσμού (παραβίαση των άρθρων 39 και 40). Ταυτόχρονα, οι ακίνητες περιουσίες των χριστιανικών μοναστηριών, που προσέφεραν τα προς το ζην σε πλήθος οικογενειών, απαλλοτριώθηκαν και παραχωρήθηκαν σε Τούρκους που μεταφέρθηκαν εκεί από τις περιοχές της ανατολικής Τουρκίας· πολύ σύντομα, οι νέοι αυτοί πληθυσμοί κατεδάφισαν τις εκκλησίες και άλλα κτίρια που ανήκαν στα μοναστήρια, παραβιάζοντας τα άρθρα 38, 39, 40 και 42 της Συνθήκης.
- Την περίοδο αυτή, οι άρρενες κάτοικοι των νησιών ηλικίας 20-40 επιστρατεύθηκαν και στάλθηκαν στα διαβόητα «τάγματα εργασίας» (γνωστά ως αμελέ ταμπουρού), όπου υποχρεώθηκαν σε καταναγκαστική εργασία, κάτω από τις σφοδρές καιρικές συνθήκες του χειμώνα, στα βουνά της ανατολικής Τουρκίας και του Κουρδιστάν (παραβίαση των άρθρων 39 και 40).
- Ο επίσκοπος των νησιών και οι ηγέτες των τοπικών κοινοτήτων συνελήφθησαν και εξορίστηκαν στην Ανατολία (στην ανατολική Τουρκία), αφήνοντας με τον τρόπο αυτό ακέφαλο τον τοπικό πληθυσμό (παραβίαση των άρθρων 38, 39 και 40).
- Το 1964, οι τουρκικές αρχές κατέσχεσαν τα σχολικά κτίρια της τοπικής κοινότητας (νηπιαγωγείο, δημοτικό και γυμνάσιο), καθώς επίσης και τα έπιπλα, τις βιβλιοθήκες και τον σχολικό εξοπλισμό τους. Οι διδάσκοντες απολύθηκαν και δεν τους επιτράπη η ανάληψη θέσης ούτε στα σχολεία των μειονοτήτων στην Κωνσταντινούπολη. Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας απαγορεύτηκε ακόμη και κατ' οίκον και τα παιδιά των Ελλήνων υποχρεώθηκαν να διδάσκονται μόνο την τουρκική (παραβίαση των άρθρων 38, 39, 40, 41 και 42).
- Το 1964, το τουρκικό κοινοβούλιο ψήφισε τον νόμο 6830 «περί απαλλοτριώσεων» που, σύμφωνα με το άρθρο 5, έδινε στην «εντολοδόχο αρχή το δικαίωμα να προβαίνει σε απαλλοτριώσεις χωρίς να δεσμεύεται από καμιά προδιαγραμμένη νομική ρύθμιση και να ορίζει την αποζημίωση κατά τη δική της υποκειμενική κρίση». Προοδευτικά, απαλλοτριώθηκε το 98% περίπου του συνόλου των γόνιμων και αροτραίων εκτάσεων με οικονομικό αντάλλαγμα που δεν ξεπερνούσε την αξία ενός καλαθιού με αυγά στην τοπική αγορά, πράγμα που στην ουσία συνιστούσε κατάσχεση. Το 1964, η έκταση της αροτραίας γης που ανήκε στους Έλληνες κατοίκους των νησιών ανερχόταν στα 25.000 στρέμματα περίπου. Το 1990, και μετά από όλες αυτές τις εικονικές απαλλοτριώσεις, η έκταση αυτή δεν ξεπερνούσε τα 0,06 στρέμματα περίπου. Επιπλέον, βοσκότοποι που παραδοσιακά χρησιμοποιούνταν για τη βοσκή των προβάτων χαρακτηρίστηκαν ως «δασικές περιοχές» ή ως «αναδασωτέες» εκτάσεις κρατικής ιδιοκτησίας, στις οποίες οι ντόπιοι δεν είχαν πλέον το δικαίωμα να φέρνουν τα κοπάδια τους. Ως εκ τούτου, οι κάτοικοι που στην πλειονότητά τους ήταν γεωργοί και βοσκοί έχασαν τις καλλιέργειές τους, τους ελαιώνες, τους αμπελώνες, τα κτήματα με

τα οπωροφόρα δέντρα και τους βοσκοτόπους τους. Εκτός από τα παραπάνω μέτρα, η εκμετάλλευση των λιγοστών υδάτινων πηγών που βρίσκονταν κοντά στα χωριά παραχωρήθηκε στους στρατιωτικούς καταυλισμούς ή στις καλλιέργειες κρατικής ιδιοκτησίας, στερώντας από τους ντόπιους τη δυνατότητα να καλλιεργούν ακόμη και τα περιβόλια των σπιτιών τους. Τέλος, εκτός από τη γη, οι αρχές κατέσχεσαν όλες τις αγροικίες και κάθε άλλη εγκατάσταση στις αγροτικές περιοχές και απαγόρευσαν ακόμη και τη διέλευση των πρώην ιδιοκτητών τους μέσα από αυτές (παραβίαση των άρθρων 38, 39, 40 και 42).

Με στόχο την περαιτέρω τρομοκράτηση του τοπικού πληθυσμού, έλαβαν επίσης χώρα τα ακόλουθα:

- Στην Ίμβρο δημιουργήθηκαν «ανοιχτές αγροτικές φυλακές» (agir ceza), όπου μεταφέρθηκαν μερικοί από τους πιο επικίνδυνους κατάδικους από φυλακές άλλων περιοχών της χώρας. Στους εγκληματίες αυτούς παραχωρήθηκε το ελεύθερο να κυκλοφορούν στο νησί τρομοκρατώντας, λεηλατώντας, βιάζοντας και δολοφονώντας τους κατοίκους (παραβίαση των άρθρων 38, 39, 40 και 42). Στα νησιά μεταφέρθηκε στρατιωτικό τάγμα, οι στρατιώτες του οποίου είχαν επίσης το ελεύθερο να καταστρέφουν αγροικίες και ξωκλήσια, να ληστεύουν, να χτυπούν, να βιάζουν και να δολοφονούν τους ντόπιους. Στρατιωτικά φυλάκια μεταφέρθηκαν μέσα σε κατοικημένες περιοχές, οι στρατιώτες των οποίων επιδίδονταν σε παρόμοιες πράξεις (παραβίαση των άρθρων 38, 39, 40 και 42).
- Δημιουργήθηκε ένα είδος διδασκαλείου/οικοτροφείου για 800 σπουδαστές που μεταφέρθηκαν εκεί από την ενδοχώρα της Τουρκίας, με κύριο «αντικείμενο σπουδών» την τρομοκράτηση του τοπικού πληθυσμού και τον βιασμό των γυναικών (παραβίαση των άρθρων 38, 39 και 42).
- Από τα 262 ξωκλήσια της Ίμβρου βεβηλώθηκαν και λεηλατήθηκαν τα 248, που στο εξής χρησιμοποιήθηκαν ως στάβλοι, στρατιωτικά φυλάκια, αποθήκες και αποχωρητήρια στρατοπέδων ή καταστράφηκαν και τα οικοδομικά υλικά τους χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή στρατιωτικών καταυλισμών και φυλακών. Ο ιστορικός ναός του Κάστρου (που χρονολογείται από τον 16^ο αιώνα) πυρπολήθηκε και τα ερείπιά του σήμερα χρησιμοποιούνται ως στάβλοι. Στους κατοίκους του νησιού δεν επιτράπη η ανοικοδόμηση του ναού, ούτε καν με δικά τους έξοδα (παραβίαση των άρθρων 38, 40 και 42 της Συνθήκης).
- Τη νύχτα της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο (Ιούλιος 1974) όλοι οι κάτοικοι του Κάστρου υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Στη συνέχεια, το νεκροταφείο του χωριού βεβηλώθηκε και τα οστά των νεκρών σκορπίστηκαν στη ρεματιά που βρίσκεται κοντά στο χωριό (παραβίαση των άρθρων 38, 39, 40 και 42).
- Οι Ίμβριοι και οι Τενέδιοι που διέμεναν στο εξωτερικό έχασαν την τουρκική υπηκοότητά τους, χάνοντας έτσι τα «πολιτικά τους δικαιώματα» και τη δυνατότητα να επιστρέψουν στα πάτρια εδάφη (παραβιάσεις των άρθρων 38, 39 και 40).

Σύντομα, η τρομοκρατική αυτή τακτική που υφίστατο με την ανοχή του κράτους, κατέληξε ακόμη και σε δολοφονίες Ελλήνων κατοίκων:

- Τον Σεπτέμβριο του 1973 κατάδικοι που κυκλοφορούσαν ελεύθερα στο νησί δολοφόνησαν τον Στέλιο Καβαλλέρο, έμπορο από την πόλη της Παναγιάς. Το ακρωτηριασμένο σώμα του βρήκαν γείτονες στον πάτο ενός πηγαδιού.
- Το καλοκαίρι του 1977 η Στυλιανή Ζούνη, μητέρα δύο μικρών παιδιών, βιάστηκε και δολοφονήθηκε από Τούρκο στρατιώτη στο χωριό των Αγίων Θεοδώρων.
- Τον Ιούλιο του 1980 ο Γεώργιος Βιγλής από το Σχοινούδι βασανίστηκε και δολοφονήθηκε από κατάδικους των φυλακών μέσα στην αγροικία του.
- Το 1983 δύο ακόμη Ίμβριοι, ο Ευστράτιος Στυλιανίδης και ο Νικόλας Λαδάς δολοφονήθηκαν από εποίκους από την τουρκική ενδοχώρα, ο πρώτος στο Σχοινούδι και ο δεύτερος στην Παναγιά.
- Τον Νοέμβριο του 1990, ο Ζαφείρης Δεληκωνσταντής, ο πρόεδρος του χωριού Γλυκύ, δολοφονήθηκε από Τούρκο έποικο.

Κανένας από τους δολοφόνους δεν έχει συλληφθεί και καταδικαστεί έως σήμερα (παραβίαση των άρθρων 38, 39 και 40).

Η εθνολογική σύνθεση του πληθυσμού των νησιών αλλοιώθηκε δια της βίας, λόγω της υποχρεωτικής εγκατάστασης εκεί εποίκων που προέρχονταν από την τουρκική ενδοχώρα. Τα άτομα αυτά, στα οποία δόθηκαν κρατικές επιχορηγήσεις, εγκαταστάθηκαν σε οικισμούς που ανεγέρθηκαν ειδικά για εκείνους ή σε κατοικίες Ελλήνων που κατελήφθησαν δια της βίας, σε βάρος των προηγούμενων ιδιοκτητών τους. Εκτός των άλλων, στους εποίκους αυτούς παραχωρήθηκαν επίσης οι εκτάσεις και η ακίνητη περιουσία που είχαν κατασχεθεί και που άλλοτε ανήκαν στους Έλληνες κατοίκους των νησιών (παραβιάσεις των άρθρων 14, 39 και 40).

Ως συνέπεια όλων των παραπάνω και άλλων παρόμοιων συμπεριφορών, είτε ενεργειών είτε ολιγωριών, από την πλευρά της κυβέρνησης της Τουρκικής Δημοκρατίας, οι Έλληνες κάτοικοι της Ίμβρου και της Τενέδου υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους, τον τόπο όπου οι πρόγονοί τους είχαν ζήσει για περισσότερο από 3.000 χρόνια, και να καταλήξουν πρόσφυγες, διασκορπισμένοι στα πέρατα του κόσμου. Το 1960, σύμφωνα με την επίσημη απογραφή, στην Ίμβρο υπήρχαν 5.487 Έλληνες και 289 Τούρκοι. Σήμερα, στο νησί υπάρχουν 200 Έλληνες και 9.000 Τούρκοι· λιγότεροι από 20 είναι και οι Έλληνες που έχουν απομείνει στην Τένεδο.